

Innspill fra KS til 2. konsultasjonsmøte

Konsultasjonsmøtet gir dermed departementene anledning til å konsultere og informere KS om aktuelle saker. KS gis anledning til å komme med synspunkter, merknader eller innspill til enkeltsakene og til arbeidet med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren kommende budsjettår.

Enkeltsaker vil kunne bli omtalt i kommuneproposisjonen for 2019 og i statsbudsjettet for 2019. Det er også aktuelt å omtale saker som skal fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2018 (RNB).

Hovedtema for det 2. konsultasjonsmøtet er reformer og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet.

Klimatilpasning – sektorgjennomgripende utfordring for Norge

Regjeringen varsler i Jeløyaplattformen at den ønsker å samarbeide med kommunesektoren for å sette den bedre i stand til å håndtere (økende) utfordringer knyttet til klimaendringer. KS setter pris på denne invitasjonen til samarbeid.

Klimaendringene stiller samfunnet og våre styringssystemer overfor store utfordringer fordi virkningene berører de fleste samfunnsområder og problemene er sammensatte og henger sammen, klimatilpasningsarbeidet kan ikke alene løses sektorvis.

Med klimatilpasning legger KS til grunn planlegging og gjennomføring av tiltak for å håndtere både naturfarer (flom, skred, stormflo, havnivåstigning mv.) og andre klimatilpasningsbehov (endringer i biologisk mangfold, redusert drikkevannskvalitet, råteskader mv.) som klimaendringene gir.

Klimatilpasning omfatter både kortsiktige tiltak (eks. reparasjoner) og mer langsiktig arbeid (eks. forebygging). Det går også et skille mellom planlegging som ivaretar utvikling av alle nye tiltak og det allerede bygde som ivaretas gjennom ulike sikringstiltak og andre virkemidler.

Gjennom god planlegging kan nye tiltak og framtidige utbygginger legges til områder som er sikre eller kan sikres mot naturskader. Dette krever grunnleggende kunnskap om de områdene som skal tas i bruk, for eksempel gjennom faresonekartlegging. Samtidig trengs det nødvendig kompetanse og kapasitet til å utføre planleggingen, eksempelvis er god kunnskap om klimautfordringene i området avgjørende.

De største utfordringene er på kort sikt imidlertid knyttet til allerede utbygde områder som har aktivitet som nå er blitt utsatt for økt naturfare. NVE har kalkulert at minst 160.000 bygninger, også sårbare bygg som skoler og sykehus, ligger i utsatte områder. Ut fra beredskapsmessige hensyn, klimatilpasningshensyn og ikke minst økonomisk hensyn, vil det fra en samfunnsmessig helhetsbetragtning være riktig å forebygge mot framtidige naturskader ved å sikre mange av de utsatte områdene. Jo lenger vi venter med å gjennomføre forebyggende tiltak desto større vil utgiftene kunne bli (NOU 2010:10 tilpassing til eit klima i endring).

Utfordringene knyttet til klimatilpasning kan i liten grad løses gjennom retningslinjer, forskrifter og veiledere fra etater med delansvar alene, men gjennom en mest mulig koordinert og brei innsats der kompetanse, kapasitet og tiltaksrettede økonomiske ressurser tilføres.

KS' FORSLAG TIL LØSNINGER:

- KS landsstyret har invitert staten til et samarbeid om å utrede en ny og framtidsrettet forsikrings- og finansieringsordning som også ivaretar det forebyggende aspektet i møte med klimaendringene.

Samtidig ser KS at sektorprinsippet, der hver sektor er ansvarlig for klimatilpasning innen sitt område, utfordrer helhetsansvaret, samordning og koordinering av klimatilpasning som et hele blir krevende. Nettopp fordi klimatilpasning er en så sammensatt, tverrfaglig og sektorgjennomgripende utfordring for Norge, fordres det også parallelt et nasjonalt organisatorisk grep for å styre kompleksiteten.

På den bakgrunn har KS stilt konkrete utfordringer til Regjeringen:

- KS etterlyser en bedre samordning av statlig politikk og ber om at det opprettes et nasjonalt organ med mandat til å samordne virkemidler og tiltak til det beste for innbyggerne i områder utsatt for naturfare.
- KS tilrår at det utpekes en nasjonal overvannsmyndighet for samordning og bistand til en helhetlig forvaltning av overvann.
- KS har også tatt til orde for at havnivåstigning og andre naturfareområder som det i dag ikke er gitt et operativt ansvar for eller som er fordelt på ulike direktorater samordnes.

For å sikre en vellykket gjennomføring av regjeringens ønske om å samarbeide med kommunene for bedre å sette dem i stand til å håndtere nye utfordringer som følge av klimaendringene (jf. regjeringsplattformen), mener KS det nå er tid for en opptrappingsplan for klimatilpasning ved å:

- samordne bedre ansvar og myndighet
- styrke kunnskapsgrunnlag herunder kartgrunnlaget
- øke kompetanse og kapasitet i kommunene til å håndtere utfordringene
- finansiere forebyggende tiltak

Innspill fra KS slutt

Integrering og inkludering

Løft for inkludering og integrering i arbeidslivet

Regjeringen har i Jeløya-plattformen varslet en inkluderingsdugnad for å få flere inn i arbeidslivet. Det pekes spesielt på grupper som har større vanskeligheter enn andre for å komme seg i arbeid eller holde seg i arbeid over tid: personer med nedsatt funksjonsevne, enkelte innvandrergupper og unge mennesker uten fullført utdanning. I regjeringsplattformen varsles også et integreringsløft gjennom «en helhetlig reform av integreringsfeltet for å få raskere og bedre resultater». Disse to separat varslede løftene er, slik KS ser det, delvis overlappende i karakter og innhold.

Kommunesektoren deler regjeringens ambisjoner om at flere må inkluderes gjennom arbeid. Det er avgjørende for bærekraften i velferdssamfunnet at alle får anledning til å delta i arbeidslivet, og at flere faktisk gjør det. Ungdom, nyankomne innvandrere, personer med ulike helseutfordringer og personer med funksjonsnedsettelse, er grupper som ofte trekkes fram når utenforskap er på dagsorden.

Når KS de siste årene har satt utenforskap høyt på dagsorden, handler det om flere samfunnsutfordringer som må løses parallelt. Kommunene har en klar interesse i at flest mulig av innbyggerne er i arbeid. Og for å kunne utføre sitt samfunnsoppdrag er kommunen avhengig av å få dekket et økende behov for kompetent arbeidskraft, særlig i de avgjørende velferdstjenestene.

Det kan være en risiko for at prisverdige ambisjoner fra statlig hold omsettes i praksis til mer detaljert regelverk på ulike områder. KS mener at slik detaljert statlig styring gir få løsninger på komplekse og sammensatte samfunnsutfordringer.

Inkluderende barnehage og skole

Det beste kommuner og fylkeskommuner kan gi sine barn og unge, er en god barnehage og en god grunnopplæring som gir relevant kompetanse for arbeidsliv og videre utdanning. En inkluderingsdugnad og integreringsløft kan ikke ses løsrevet fra oppvekstsektoren og kommunesektorens ansvar for å gi alle barn og unge et slikt grunnlag. En inkluderende barnehage og skole innebærer at alle barn og unge har en opplevelse av å høre til, av å være en betydningsfull person i fellesskapet og har mulighet for påvirkning.

For å få til dette, er det for KS viktig at det er handlingsrom for en kompetent kommunesektor til å utforme en kunnskapsbasert og helhetlig oppvekstpolitikk. Sett fra KS sin side, synes det imidlertid som om staten har en i overkant sterk tro på at det overordnede målet kan fremmes gjennom økt bruk av detaljerte juridiske styringsvirkemidler.

Det er nedsatt et opplæringslovutvalg som skal gjennomgå hele opplæringsloven. KS er positiv til at mandatet fremhever at et av målene med arbeidet er å få et regelverk som «sikrer at kommunene og fylkeskommunene som skoleeiere har tilstrekkelig handlingsrom til å fremme kvalitetsutvikling i skolen». Det vises videre til at utvalget skal «ta hensyn til det kommunale selvstyre og prinsippet om rammestyring av kommuner og fylkeskommuner» og at «veilederen for statlig styring skal legges til grunn for utvalgets arbeid». KS mener dette er svært viktige prinsipper.

Kommunesektorens oppgaver og tjenester

Finansdepartementet

MVA-kompensasjon og svømmehaller

KS har den senere tid blitt kontaktet av flere kommuner som opplever utfordringer knyttet til svømmehaller og mva-kompensasjon. Svømmehaller brukes i stor grad til svømmeundervisning i skoler samt til svømmetrening i svømmeklubber mv. I tillegg fremstår flere svømmehaller som folkehelseanlegg ved at de søker å styrke folkehelsen gjennom forebyggende aktivitet og trening.

KS ønsker en avklaring om at disse delene av virksomhetene som utøves i anlegget gir rett til mva-kompensasjon, slik at kommunene ikke får uforutsette utgifter i form av tilbakebetaling av mottatt merverdiavgiftskompensasjon etter at anlegget er bygget.

Helse- og omsorgsdepartementet

Investeringsstilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger

Innstramming av investeringsstilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger har medført svært negative reaksjoner fra kommunene. I etterkant av Stortingets beslutning om at rehabilitering og kapasitetsøkning skal likebehandles ber KS om at regjeringen snarlig vil endre kravene i ordningen. Rammen for 2018 vil kunne dekke tilskudd til om lag 1.800 heldøgns omsorgsplasser i institusjon og omsorgsbolig, hvorav 40 prosent av rammen forbeholdes søknader om netto tilvekst. Rammen for 2017 ga rom for tilskudd til om lag 3.100 heldøgns omsorgsplasser. KS forventer at rammen økes i revidert nasjonalbudsjett i 2018 dersom søknadsinngangen fra kommunene er stor.

Reduksjon av sengekapasitet i spesialisthelsetjenesten

KS har over tid mottatt tilbakemeldinger fra kommunene om at kommunene tar imot sykere pasienter med et større behandlingsbehov enn tidligere, noe som skaper press i pleie og omsorgstjenestene. En ytterligere utfordring i senere tid er at kommunene også opplever konvertering fra døgn til dagbehandling/poliklinisk behandling uten varsling, samt en reduksjon i sengekapasitet i forbindelse med ombygginger/nybygging av sykehus. KS ber derfor om at det innskjerpes at endringer som påvirker kommunesektoren i form av økte oppgaver må varsles, og nedbygging av sengekapasitet ikke kan gjøres før kommunene har mulighet til og eventuelt bygge opp kapasitet der hvor dette er nødvendig for å ivareta sørge for ansvaret. KS foreslår en felles kartlegging av situasjonen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Regionreform

KS støtter i all hovedsak de foreslåtte oppgaveoverføringene, og mener disse vil styrke fylkeskommunens mulighet til å bidra til positiv, regional, samfunnsutvikling. Det forutsettes fullfinansiering av oppgavene som overføres til fylkeskommunene gjennom regionreformen.

Videre vil KS understreke at det bør gjøres en samlet vurdering av ekspertutvalgets forslag i Stortinget.

Bostøtte I 2017 ble det innarbeidet endringer i regelverket for bostøtte. I stedet for å benytte forrige års ligning som grunnlag for beregning av bostøtten, innhentes nå automatisk månedlig inntekt fra a-ordningen. Flere kommuner melder nå om utfordringer etter endringer av bostøtteordningen og inntektsgrensen. Utbetalingen av arbeidsavklaringspenger (AAP) samsvarer ikke med bostøtten, slik at AAP-mottakere enkelte måneder har for mye i inntekt for å få bostøtte, og andre måneder har så lav inntekt at de i stedet må få sosialhjelp. Endringen gjør livet veldig uforutsigbart for mange som mottar supplerende sosialhjelp på statlige ytelser eller som har en deltidsstilling som de ikke blir selvhjulpne på. De må søke om å få revurdert sosialhjelpsbehovet sitt svært ofte, og NAV må bruke uforholdsmessig mye ressurser på å omberegne eksisterende vedtak hver gang noen får en endring i bostøtten. I tillegg får kommunen nye brukere som søker om sosialhjelp fordi de ikke klarer seg når bostøtten faller bort.

Overgangen til månedlig beregning av inntekter og bostøtteutbetaling oppfattes som negativt både for kommunal ytelsesforvaltning og for brukerne. Som følge av endringen skapes det økt institusjonalisering og avhengighet til NAV. På bakgrunn av dette bør det gjøres en evaluering av endringen.

Digitalisering

Regjeringens ambisjoner om en brukerorientert, moderne og effektiv offentlig forvaltning står sentralt i regjeringens politiske plattform (Jeløya, 1 januar 2018) hvor det understrekes at tjenestene må ta utgangspunkt i den enkeltes behov og bli mer samordnet på tvers av nivåer og sektorer. Føringsene i Digital Agenda for Norge ligger fast og det varsles at regjeringen vil forsterke samarbeidet mellom staten og kommunene om digitalisering, klart språk og andre tiltak som fremmer brukerorientering, innovasjon og effektivitet.

Innen et fagdepartement nemlig helse- og omsorg, omtales digitalisering spesielt. Gode helsetjenester til innbyggerne krever samarbeid mellom primær- og spesialisthelsetjenesten. Vårt felles målbilde er «En innbygger – en journal». I dette arbeidet beveger vi oss mot utvikling av felles løsninger for hele kommunesektoren som samhandler med løsninger i spesialisthelsetjenesten, innbyggerne og andre kommunale og statlige tjenester. For Midt Norge utvikles det felles løsninger for kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Dette er et svært omfattende og krevende arbeid som også har bidratt til å tydeliggjøre behovet for overordnede og samlende grep på nasjonalt nivå.

Digitalisering utgjør først og fremst et mulighetsrom til å sikre bærekraftige velferdstjenester i fremtiden. Digitalisering kan bidra til at offentlige tjenester kan leveres effektivt, mer målrettet og med bedre kvalitet, samtidig som unødvendige kostnader grunnet manglende samordning kan unngås.

For næringslivet er det en utfordring at offentlig sektor driver sitt digitaliseringsarbeid svært fragmentert, da det gjør det vanskelig å skalere og få lønnsomhet i nye produkter og tjenester. En mer samordnet offentlig sektor på digitaliseringsområdet vil dermed også kunne ha stor betydning for næringslivets konkurransekraft.

Digitalisering avdekker de utfordringene som oppstår når en sterkt sektorisert statsforvaltning møter kommuner/fylkeskommuner med ansvar for helhetlige innbyggertjenester på tvers av sektorer. Uten en felles strategisk tilnærming vil offentlig sektor vanskelig kunne nå sine mål om effektive digitale tjenester hvor brukerne tilbys tjenester som oppleves helhetlige og sammenhengende.

Samarbeidet mellom kommunesektoren og staten er styrket de siste årene på både strategisk overordnet og på faglig nivå. På vegne av kommunesektoren involveres KS i stadig flere strategiske drøftinger og vi deltar også aktivt sammen med representanter fra kommunene og fylkeskommunene i prosjekter innen de fleste sektorer og departementer. Men samarbeidet er fragmentert og vi mener det nå er tid for en bedre samordning og strategisk forankring av samarbeidet.

- Det er av avgjørende betydning at samarbeidet mellom statlig og kommunal sektor forankres i KMD og KS. HOD er en svært viktig samarbeidspart for KS og kommunesektoren men vi må være trygge på at de ulike departementene opptrer innen samme strategiske ramme.
- Det er nå behov for å utvikle samstyrings- og samhandlingsmodeller som gir reell påvirkning fra kommunesektoren og som sikrer helhet og sammenheng i digitaliseringsarbeidet i offentlig sektor. Slike modeller blir helt avgjørende om vi sammen skal kunne ta de nødvendige beslutninger innen digitaliseringsområdet, herunder finansieringsmodeller. En aktuell modell å bygge videre på kan være Nasjonalt E-helse styre.
- Digital Agenda for Norge ligger fast og varsler økt innsats innen digitalisering. En god måloppnåelse forutsetter en vesentlig satsing på «grunnmur» for digitalisering: felleskomponenter, felles arkitektur og løsninger som tilrettelegger for samhandling og deling av

data på tvers av sektorer og forvaltningsnivå og mellom det offentlige og innbyggerne og næringsliv. Dette er investerings- og utviklingsoppgaver som koster og som utløser behov for finansiering. Det kan også være behov for særlig statlig finansiering av utvikling/anskaffelse av felles løsninger for fagsystemer på noen særlige områder. Statsbudsjettet tar i dag ikke høyde for slik nødvendig finansiering av digitalisering av offentlig sektor og KS ber om at finansiering settes på dagsorden.

KS ber KMD ta initiativ til sammen med KS og representanter for kommunesektoren, å utrede en modell for samstyring. Det anbefales at HOD deltar i arbeidet og at det også vurderes deltakelse fra direktoratet for e-helse og fra Difi.

I denne modellen må kommunesektoren sikres reell innflytelse over finansiering, prioritering og utvikling av fellesløsninger samt i styringen av felles tjenesteleverandør og felles tiltak for offentlig sektor.

Kunnskapsdepartementet

Endring i tildeling av tilskudd til voksenopplæring

Det er innført nye kriterier for tildeling av tilskudd til norsk med samfunnskunnskap. Dette påfører kommunene store tap, da mange mister 20-30 pst. av inntektene. KS ber om at reglene for tildeling utløses som tidligere.

Flyktninger med behov for særlige ressurskrevende tjenester.

Kommunene har store utgifter til flyktninger med funksjonshemninger eller atferdsproblemer. KS mener at ordningen bør utvides til å gjelde for 10 år, og familiegjenforente må innlemmes slik som tidligere.

Norm for lærertetthet

Norm for lærertetthet innføres fra høsten 2018 og forskriftsendringene er sendt på høring med frist 22. mai. Regjeringen har varslet at den vil komme tilbake til finansieringen av norm for lærertetthet i RNB.

I høringsnotatet drøftes behovet for kompensasjon til kommunene blant annet med utgangspunkt i at det er kort tid mellom fastsettelse av forskrift og ikrafttredelsestidspunkt. «Man må gå ut fra at disponeringen av lærerressurser gjenspeiler kommunenes og skolens satsninger og vurderinger av lokale behov og hvordan forsvarlighetsregelen skal oppfylles. Hensikten med lærertetthetsnormen Stortinget har vedtatt er ikke å overprøve eller sette til side disse lokale vurderingene, men å sikre at innsatsen opprettholdes og om nødvendig styrke lærertettheten slik at det generelt er nok lærere på skolen.» «Over tid vil det være større fleksibilitet til å flytte ressurser mellom skoler og mellom trinn for å oppfylle kravene.»

For kommunene er det viktig at finansieringen dekker behovet for tilsetting av nye lærere på skoler og trinn hvor det i dag er mangel på lærere. Kostnadsberegningene bør derfor ta utgangspunkt i eksisterende prioriteringer fra skoleeier og bidra til et reelt løft der normen ikke oppfylles i dag.

Kostnadsberegningene kan derfor ikke forutsette flytting av ressurser mellom skoler i kommunen eller mellom hovedtrinn på skolen da dette kan undergrave eksisterende prioriteringer skoleeier har gjort for å ivareta øvrige kvalitetsbestemmelser og forsvarlighetskrav i opplæringsloven med forskrifter. KS ber om

at denne saken blir en kostnadsberegningssak i konsultasjonsordningen, ref. Veileder for konsultasjonsordningen og rutiner for å involvere KS i kostnadsberegninger.

Nærings- og fiskeridepartementet

Like konkurransevilkår for offentlige og private aktører

Regjeringen har sendt på høring rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert like konkurransevilkår for offentlige og private aktører. KS vil understreke at den videre oppfølgingen av rapporten ikke må føre til innskrenkninger i kommunenes organisasjonsfrihet eller være byråkratiserende. Det er også viktig at tiltakene som iverksettes ikke fører til bortfall av viktige tjenestetilbud til befolkningen eller at disse blir dyrere.

Innovative anskaffelser i offentlig sektor – Leverandørutviklingsprogrammet

Nasjonalt program for leverandørutvikling er planlagt å vare ut 2019. Eiere og partnerskapet bak programmet er enige om at potensialet for programmets arbeid ikke er nådd og at det er behov for at programmets funksjoner videreføres. Innovative anskaffelser er direkte koblet til behovet for nye løsninger på en rekke samfunnsområder – ikke som den eneste måten å fornye velferdssamfunnet på, men som en av de mest kraftfulle. KS er derfor opptatt av å kunne realisere det fulle potensialet i et program som har dokumentert gode effekter (Menon-rapport 2017), og som har betydning for store deler av offentlig sektor. KS ønsker derfor et fortsatt samarbeid med regjeringen om innovative anskaffelser i offentlig sektor, med leverandørutviklingsprogrammet som ett (av flere) viktige virkemidler.

Samferdselsdepartementet

Finansiering av kollektivtransport

Dersom Stortingets mål om kollektivutvikling i byene skal nås, må fylkeskommunenes inntektsgrunnlag styrkes. Både for fylkeskommuner som i dag omfattes av ordningen med bymiljøavtaler og for dem som ennå ikke omfattes av ordningen, må finansieringen hovedsakelig komme gjennom økt rammefinansiering og fordeles gjennom inntektssystemet som en del av frie inntekter. Det ligger ikke inne i den ordinære inntektsrammen for fylkeskommunene at de har «frie midler» til en økt satsing på kollektiv, verken til økte driftsmidler eller midler som kan benyttes til spleiselag med staten for å investere i fylkeskommunal kollektivinfrastruktur slik staten gjennom bymiljøavtalene legger opp til. Gjeldende prinsipp for kommuneoppleggene er at nye oppgaver skal fullfinansieres.

Det er ulike utfordringer og behov for skinnegående kollektivtransport og nullutslippsløsninger i ulike deler av landet. Kostnader ved de ulike transportmidlene som båt, buss og skinnegående er også svært ulike. For skinnegående transport vil en i tillegg få egne utgifter til infrastruktur. Innen fylkeskommunenes inntektsramme er det lite rom for å få til den forventede veksten i kollektivtrafikken i byområdene innenfor dagens bevilgningsnivå. Det er viktig at den enkelte fylkeskommune ikke tvinges til å ta midler fra øvrige sektorer som for eksempel videregående utdanning for å kunne utløse tilskudd som er rettet mot nullvekstmålet.

KS har ved flere anledninger fremmet forslag om at ordningen med bymiljøavtaler bør utvides til å gjelde de byer som ønsker å inngå slike avtaler, ikke kun de ni som omfattes av ordningen. En økt statlig støtte

til drift av kollektivtransport bør inntil en slik ordning omfatter flere byområder fordeles gjennom rammetilskuddet. I byområder som fortsatt ikke inngår i ordningen med bymiljøavtaler, men som vil omfattes av et nullvekstmål i fremtiden, må enten bymiljøavtaler etableres eller dekkes av andre avtalemekanismer. Et slikt finansieringsopplegg vil gi budsjettkontroll for staten samtidig som fylkeskommunene stimuleres til kostnadseffektivitet.

På oppdrag for KS utførte Transportøkonomisk institutt i 2017 rapporten «Kostnadsdrivere i kollektivtransporten» (TØI-rapport 1582a/2017). Rapporten viser bl.a.:

- Nullvekstmålet for biltrafikk og kapasitetsutfordringer knyttet til rushtid er spesielt utfordrende for kostnadene i byområdene.
- Det fremgår tydelig at kostnadsutviklingen i kollektivtransporten (i hvert fall på kort sikt) i hovedsak kan tilskrives forhold som fylkeskommunene har liten eller ingen innflytelse på. Det gjelder alle fylkeskommunene, ikke bare de med store byer.

Også mellomstore byområder som per i dag ikke omfattes av disse ordningene, viser vilje til å satse på kollektivtransport i sin byutvikling. Det pekes på den betydningen kollektivtransporten har for hele landet, ikke minst knyttet til ferjer og hurtigbåter.

Av NTP 2018–2029 framgår det at nye bybusser skal være nullutslippskjøretøy eller bruke biogass i 2025. Der signaliseres det også at regjeringen vil «støtte opp under fylkeskommunenes mulighet til å tilby klimavennlige kollektivtilbud». Samtidig viser regjeringen til i NTP at «vi ikke når ambisiøse utslippsreduksjoner innen veitransporten uten insentiver».

En annen gjennomgang utført av TØI (TØI-rapport 1571/2017) viser at driftskostnadene vil være høyere for el-busser og hybrid-busser enn for dieslbusser fram til 2020. Deretter vil de kunne være konkurransedyktige, ifølge TØI. Ved innføring av el-busser vil det imidlertid komme betydelige investeringer i ladeinfrastruktur og andre tilpasninger i tillegg.